

ČÍSLO SÚŤAŽIACEHO: _____

KRAJSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY

KATEGÓRIA C

3. FEBRUÁR 2025

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ
Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka č. 1

Kozmická stanica alebo vesmírna stanica je umelá štruktúra určená na pobyt ľudí vo vesmíre. Na rozdiel od kozmickej lode stanica nemusí mať žiaden hlavný motor a nie je prispôbena na pristávanie. Na dopravu ľudí a materiálu na stanicu a z nej je teda potrebný iný dopravný prostriedok. Kozmická stanica je zariadená pre strednodobé pobyty, od niekoľkých týždňov alebo mesiacov až po roky. Po skončení obdobia funkčnosti a odchode poslednej posádky je zvyčajne navedená do zemskej atmosféry, kde zhorí v jej vrchných vrstvách.

Pre svoje umiestnenie nad zemskou atmosférou (presnejšie v horných vrstvách zemskej atmosféry) sa tiež používa na pozorovanie Zeme aj vesmíru. V budúcnosti môže byť použitá aj ako základňa pre ďalšie lety do slnečnej sústavy. Jediná v súčasnosti funkčná veľká kozmická stanica, Medzinárodná vesmírna stanica, bola v poslednom čase tiež cieľom niekoľkých kozmických turistov.

Medzinárodná vesmírna stanica (ISS) je v súčasnosti (rok 2025) jedna z dvoch **trvalo obývaných vesmírnych staníc** na obežnej dráhe Zeme. Ďalšou je Čínska vesmírna stanica, vybudovaná v rokoch 2021 až 2022. ISS sa skladá z viacerých modulov. Jej výstavba začala vypustením prvého modulu Zarja 20. novembra 1998. Prvá stála posádka na ňu vstúpila 2. novembra 2000 a odvtedy sa približne každých 6 mesiacov posádka menia.

Vesmírna stanica je na obežnej dráhe okolo Zeme vo výške okolo 420 km. Tento typ dráhy sa zvyčajne nazýva nízka obežná dráha. Zem obehne raz za približne 90 minút, čo je cca 15,5-krát za jeden deň. V súčasnosti predstavuje najväčšie umelé teleso na obežnej dráhe viditeľné voľným okom.

ISS slúži ako výskumné stredisko s mikrogravitáciou a vesmírnym prostredím, v ktorom posádka vykonáva experimenty z biológie, fyziky, astronómie a iných oblastí. Stanica je pripravená na testovanie vybavenia a vesmírnych plavidiel potrebných pre misie na Mesiace a Mars.

Zdroj: https://sk.wikipedia.org/wiki/Kozmick%C3%A1_stanica
upravené

Úloha č. 1

V ukážke č. 1 sa využíva

A. dialogický slohový postup.	C. úvahový slohový postup.
B. informačný slohový postup.	D. rozprávací slohový postup.

Úloha č. 2

Cieľom ukážky č. 1 je

A. upozorniť čitateľa na výkonné technické parametre vesmírnej stanice.
B. vzbudiť čitateľov záujem o astronómiu a o nové kozmické telesá.
C. oboznámiť čitateľa s úlohou Medzinárodnej vesmírnej stanice.
D. upriamiť pozornosť čitateľa na moderné vedecké výskumy.

Úloha č. 3

Ktoré tvrdenie <u>nezodpovedá</u> textu ukážky č. 1?
A. Kozmické stanice slúžia ako nevšedné hotely pre vesmírnych turistov. B. ISS slúži ako centrum bádania s mikrogravitáciou a kozmickým prostredím. C. Posádka ISS realizuje pokusy z rozličných oblastí prírodných vied. D. ISS má podmienky aj na overovanie technických prvkov astronautiky.

Úloha č. 4

Čo sa podľa ukážky č. 1 na vesmírnej stanici v súčasnosti <u>nerealizuje</u> ?
A. Využívanie stanice na pozorovanie Zeme i okolitého vesmíru. B. Používanie stanice ako základne na lety do vzdialenejších končín slnečnej sústavy. C. Prípadné testovanie vesmírnych plavidiel potrebných pre misie na Mesiace a Mars. D. Príležitostné prijímanie návštevníkov z radov laickej verejnosti.

Úloha č. 5

Ktorá možnosť významovo zodpovedá zvýraznenému slovu v nasledujúcej vete? <i>ISS slúži ako výskumné stredisko s mikrogravitáciou.</i>
A. Malá až zanedbateľná gravitácia, ktorá sa niekedy stotožňuje s bezváhovým stavom. B. Menšie výskumné stredisko mimoriadne vhodné na skúmanie mikroorganizmov. C. Výskumné stredisko skúmajúce organizmy nepodliehajúce zemskej príťažlivosti. D. Umelo vytvorená gravitácia, ktorá poskytuje podmienky pre život ľudí vo vesmíre.

Úloha č. 6

Ktorá možnosť zodpovedá významu zvýrazneného textu v ukážke č. 1?
A. Na vesmírnych staniciach funguje život ako na Zemi. B. Kozmické stanice sú prvým krokom ku kolonizácii vesmíru. C. Na vesmírne stanice neprerušovane prichádzajú vesmírni turisti. D. Ľudské posádky sa zdržiavajú na viacerých kozmických staniciach.

Úloha č. 7

Podľa ukážky č. 1 Medzinárodná vesmírna stanica
A. je zo Zeme viditeľná, keď použijeme ďalekohľad. B. je umelá hviezda, okolo ktorej denne obieha Zem. C. obieha okolo našej planéty v pravidelných intervaloch. D. kotví vo vesmíre vo vrchnej vrstve zemskej atmosféry.

Úloha č. 8

Životnosť vesmírnej stanice sa podľa ukážky č. 1 končí
A. po uplynutí šiestich mesiacov jej nepretržitej prevádzky. B. stratou mikrogravitácie a následnom zhorení v atmosfére. C. stratou funkčnosti a odchodom poslednej ľudskej posádky. D. po zastaraní postupne dobudovaných vesmírnych modulov.

Úloha č. 9

V prípade ISS hovoríme podľa ukážky č. 1 o nízkej obežnej dráhe, lebo ISS
A. Zem obehne raz za približne 90 minút. B. je vo výške asi 420 km od zemského povrchu. C. Zem obehne viac ako pätnásťkrát za deň. D. je najväčším umelo vytvoreným vesmírnym telesom.

Úloha č. 10

Ktoré z nasledujúcich tvrdení korešponduje s ukážkou č. 1?
A. Prvý modul čínskej stanice bol do vesmíru vynesný v roku 1998. B. Prvá ľudská posádka vstúpila na ISS 2. novembra 2021. C. Na čínskej stanici sa vymenilo už 48 posádok. D. Posádky ISS sa menia približne každý polrok.

Úloha č. 11

Ktorá možnosť obsahuje iba akostné prídavné mená?
A. ukotvený, medzinárodný, dopravný B. vesmírny, obežný, výskumný C. potrebný, funkčný, zemský D. nízky, voľný, vrchný

Úloha č. 12

Napíš zvrtné sloveso z nasledujúcej vety v tvare 3. osoby množného čísla v podmienovacom spôsobe minulého času. <i>Používa sa na pozorovanie Zeme aj vesmíru.</i>

Úloha č. 13

Vyhľadaj v texte ukážky č. 1 synonymum k slovu <i>spozorovateľné</i> a napíš ho.

Úloha č. 14

<i>Medzinárodná vesmírna stanica je v súčasnosti jedna z dvoch trvalo obývaných vesmírnych staníc na obežnej dráhe Zeme.</i> Vyhľadaj v uvedenej vete príslovku a utvor z nej prídavné meno vo všetkých rodoch v jednotnom čísle.

Ukážka č. 2

Text: Kamil Peteraj

Hudba: Ján Lehotský

Spev: Marika Gombitová

Svet stromov

Chcel by si vidieť
do duší stromov,
čo si tak myslia
o svete.

Trápi ich láska.
majú svoj domov.
Neviem to, nevieš.
Neviete.

Či sa tiež mýlia,
náhlivo lúčia.
A idú samé, samé
na cestách.

Chcel by si vedieť
či ako ľudia
bývajú šťastné
či sklamané.

Či sa pre zlomené
krídla budia,
či aj čas stromov
niekedy zastane.

Chcel by si poznať
tie ich sny záhadné.
Strážiť si nádej,
mať svoj majestát.

Až tvoje slnko
naveky zapadne.
Na mieste stromov
zrána stáť.

Či sa pre zlomené
krídla budia,
či aj čas stromov
niekedy zastane.

Chcel by si poznať
tie ich sny záhadné.
Strážiť si nádej,
mať svoj majestát.

Až tvoje slnko
naveky zapadne.
Na mieste stromov
zrána stáť.

Úloha č. 15

Napíš, do ktorého druhu lyriky patrí pieseň z ukážky č. 2.

Úloha č. 16

V ktorej možnosti sú uvedené hlavné znaky vonkajšej kompozície piesne z ukážky č. 2?	
A. nadpis, verš, strofa	C. nadpis, téma, odsek
B. refrén, rým, téma	D. verš, diel, refrén

Úloha č. 17

Ktoré tvrdenie o slovnom spojení <i>zlomené krídla</i> z piesne z ukážky č. 2 je pravdivé?
A. Možno v ňom vidieť druh personifikácie.
B. Možno v ňom vidieť metaforu i epiteton.
C. Predstavuje priame viacslovné pomenovanie.
D. Predstavuje nepriame združené pomenovanie.

Ukážka č. 3

Les a jeho funkcie

Lesy sú neoddeliteľnou súčasťou obrazu Slovenska. Či ide o okolie riek alebo o naše pohoria, takmer vždy je niekde na obzore les alebo aspoň lesík. Tú zeleň vystupujúcu na horizonte vnímame takmer podvedome, ale len málo ľudí vie, čo sa tam odohráva, kto alebo čo tam žije, či rastie. Len niektorí si uvedomujú, že voda netečie z vodovodného kohútika, ale najčastejšie sa zbiera niekde v lesoch, že jednotlivé stromy a aj lesy tlmia hluk, znižujú množstvo prachu v našom okolí a sú útočiskom rozličných druhov rastlín a živočíchov. Les a všetko, čo v ňom žije, po stáročia existovalo takmer v dokonalej harmónii. V lese nič nevyjde nazmar, všetko má svoje miesto, význam a trvanie... prirodzený kolobeh života. Smrť a zánik akéhokoľvek jedinca nie je absolútnym koncom, ale naopak začiatkom pre zrodenie iného života. Je to akési perpetuum mobile poháňané neviditeľnou energiou slnečných lúčov. Myslíme si, že sme najdokonalejší, všetko už vieme a všetkému rozumieme. Nie je to však celkom tak. Aj napriek najmodernejšej technike a znalostiam, ktoré o tom, čo sa deje okolo nás, máme, ešte nikto nevyrobil vlákno, ktoré by bolo dokonalejšie ako obyčajná pavučina... nedokážeme nahradiť obyčajný chlorofyl a fotosyntézu v zelených častiach rastlín, vďaka ktorým máme životodarný kyslík...

Je veľa príkladov z rastlinnej a živočíšnej ríše, ktoré by sme na ilustráciu mohli použiť. Príroda a les zvlášť je pre nás tým najlepším zdrojom poučenia a knihou, ktorú by sme mali čítať pomaly a dôkladne, **pretože nikde inde nenájdeme lepší zdroj poznania a múdrosti.**

A propos: Viete, že naše lesy zadržiavajú štyrikrát viac vody ako všetky vodné nádrže Slovenska?

Zdroj: lesy.sk

Úloha č. 18

Z ukážky č. 3 vyplýva, že

- A. pavúky v lesoch tkajú jemné pavučiny.
- B. problémy lesného hospodárstva sú značné.
- C. príroda a les sú nesmierne dôležité pre život.
- D. rastliny i živočíchy spotrebúvajú slnečnú energiu.

Úloha č. 19

V ktorej možnosti je najlepšie vyjadrená myšlienka zvýraznenej vety v ukážke č. 3?

- A. V lese sa prepája život rastlinnej a živočíšnej ríše.
- B. Celoživotné vzdelávanie je možné práve v lese.
- C. Životodarná voda má zdroj v hlbokých lesoch.
- D. V lese možno najlepšie pozorovať kolobeh života.

Úloha č. 20

Ktorá možnosť nevyplýva z ukážky č. 3, keď hovoríme o význame lesa?

- A. Lesy zachytávajú viac vody ako všetky vodné nádrže.
- B. Jednotlivé stromy i les ako celok znižujú prašnosť a tlmia hluk.
- C. Lesy sú útočiskom pre rozličné druhy živočíchov.
- D. Z lesa získavame aj dôležité suroviny na výrobu kníh.

Úloha č. 21

Všetko má svoje miesto, význam a trvanie.	
Uvedená veta obsahuje	
A. viacnásobný predmet v akuzatívne.	C. viacnásobný vyjadrený podmet.
B. viacnásobný predmet v genitíve.	D. postupne rozvíjajúce prívlastky.

Úloha č. 22

Ktorý slovotvorný postup sa uplatnil v slove <i>najmodernejšej</i> ?

Úloha č. 23

<i>Les a všetko, čo v ňom žije, po stáročia existovalo takmer v dokonalej harmónii.</i>	
Vyber možnosť obsahujúcu tri slová, ktorými možno nahradiť slovo <i>harmónia</i> v uvedenej vete bez zmeny jej významu.	
A. spoluznenie, súladnosť, súmernosť	C. súzvuk, ladnosť, súmernosť
B. krása, súzvučnosť, spoluhra	D. súhra, súlad, zhoda

Úloha č. 24

<i>Lesy sú neoddeliteľnou súčasťou obrazu Slovenska.</i>
Koľko nezhodných prívlastkov obsahuje uvedená veta?

Úloha č. 25

Podčiarknutá veta v ukážke č. 3 je
A. súvetie skladajúce sa z piatich viet.
B. súvetie skladajúce sa zo šiestich viet.
C. jednoduché súvetie oznamovacie.
D. jednoduchá rozvitá veta s viacnásobnými vetnými členmi.

Autor: Mgr. Daniela Petříková
 Recenzovala: Mgr. Nad'a Mihaľáková
 Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková
 Vydal: NIVaM, Bratislava 2025
 SL017KKCú25

Zdroje:

1. https://sk.wikipedia.org/wiki/Kozmick%C3%A1_stanica
2. [/gombitova-marika/ svet-stromov-241926](https://gombitova-marika.com/svet-stromov-241926)
3. <https://www.lesy.sk/o-lese/les-jeho/>